

Šogad prātu nodarbinās godīga konkurence un enerģētiskā neatkarība

Lai ielūkoties, kādas aktualitātes šī gada griezumā varētu nonākt vai pat noteikti nonāks politiķu un uzņēmēju dienas kārtībā, zvērinātu advokātu birojs «Sorainen» jau tradicionāli organizē Mediju brokastis. Un, kā atzīst situāciju labi iepazīnušie juristi, auditori: tas, par ko galvu visām iesaistītajām pusēm šogad, visticamāk, nāksies palauzīt visvairāk, ir godīga konkurence un enerģētiskā neatkarība.

Kurš ir dirģents jeb patiesā labuma guvējs?

Šonedēļ «Mediju brokastis» norisinājās tieši tajā pašā dienā un laikā, kad Konkurences padome paziņoja par kārtējo karteli jeb neatļautu uzņēmēju vienošanos, šoreiz – sabiedriskā transporta pārvaldījumu jomā. Ļoti iespējams, kā vērtē advokāti, kas šo procesu vēro no malas, tas nebūs pēdējais šāds gadījums, īpaši ņemot vērā to, ka Latvijas salīdzinoši šaurajā uzņēmēju vidē acimredzot kopumā trūkst izpratnes par šo nepieļaujamo vienošanas procesu kā tādu – uzņēmējiem acimredzami nav saprotams, kas ir un kas nav pieļaujams. Galvenokārt šādos gadījumos, protams, cieš patērētājs, jo neesošā konkurence liedz viņam iespēju saņemt labāko cenu par labāko pakalpojumu. Tāpat cietēja ir arī valsts kopumā, īpaši gadījumos, kā, piemēram, būvnieku karteli lietā, jo ticams, ka tiks atprasīta Eiropas Savienības fondu piešķirtā un jau iztērētā nauda. Kādos apmēros un vai tas tiešām arī notiks, šobrīd gan vēl

pārāgri spriest. Turklāt arī ārvalstu investori, ļoti ticams, neizvēlēties sadarboties ar uzņēmējiem, pār kuriem krīt šāda “karteļa ēna”. Un noslēgumā ieguvējs nebūs neviens.

Konkurence gan nebija šī pasākuma viens no apskatāmajiem tematiem, taču uzņēmējdarbības caurspīdīgums – gan. Zvērināts advokāts **Nauris Grigalis** pastāstīja par kādu Eiropas līmeņa tiesvedību, kur zaudētāja bijusi Luksemburgas valsts. Un strīds bijis par to, cik plaši pieejama un kam ir informācija par tā dēvētajiem patiesā labuma guvējiem uzņēmumā. Un Eiropas tiesa šajā gadījumā atzinusi, ka, nekritiski publicējot itin detalizētu informāciju par patiesā labuma guvējiem, tiek pārkāptas personas tiesības uz privātumu. Kādas varētu būt konsekvences, kas līdz ar šo lēmumu nu attieksies uz visām Eiropas valstīm? Direktīva, kas nosaka, ka uzņēmumiem ir jāpaziņo, kas ir to patiesā labuma guvēji un kas tapusi tādēļ, lai apkarotu noziedzīgi iegūtu līdzekļu apriti, pēc būtības nemainīsies, un uzņēmumiem tāpat būs pienākums uzrādīt patiesā labuma guvējus. Taču, visticamāk, nacionālā līmenī valstīm nāksies pārdomāt, kam tālāk šie dati ir pieejami. Kas nebūtu tas ieteicamais ceļš? To uzsver N. Grigalis: “Nedrīkstētu šo procesu generalizēt un to padarīt atkarīgu no administratīviem resursiem!” Proti, tas tā būtu, ja žurnālistam vai uzņēmējam vajadzētu doties pie kāda Uzņēmuma reģistra ierēdņa un kārtot īpašu atļauju, lai uzzinātu, kas ir patiesā labuma guvējs. Šai sistēmai vajadzētu būt mazliet sarežģītākai nekā līdz šim, piemēram, paredzot autorizētu pieeju datiem, taču –

nepārspilējot, jo tas īsti nebūtu sabiedrības interesēs. Tas tad arī būs likumdevēju izlemšanā. Vai direktīva, kas līdz šim paredzējusi norādīt patiesā labuma guvējus, visos gadījumos uzņēmējdarbību padarījusi caurspīdīgāku? Kā uzskata jurists, esot grūti teikt, jo, kā liecina pieredze, tie, kuriem ir aktuāli slēpties, to tāpat iemanās izdarīt...

Ieguldījumi – iepriekšējā līmenī

Sākoties karam Ukrainā, investīciju apjoms mūsu valstī, protams, samazinājās, skaidro zvērināts advokāts **Valts Nerets**. Taču aktuālie dati liecina, ka šobrīd esam jau atpakaļ pirmskara līmenī. Proti, «Lursoft» pētījums atklāj, ka ārvalstu ieguldījumu summa Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos 2022. gadā sasniedza 11,49 miljardus eiro, un lauvas tiesa no tā jeb 40% ir Zviedrijas ieguldījumi. Kopumā un pasaules mērogā raugoties, lielāka investīciju kustība šogad būs novērojama Tuvajos Austrumos, Āfrikā un Eiropā – vairāk Grieķijā un Īrijā. Citviet varbūt uz laiku var piedzīvot arī recesiju.

Par investīciju drošumu runājot, V. Nerets uzsver, ka tie, kas investējuši Krievijā vai Baltkrievijā, ne par ko nevar būt droši, jo jau šobrīd redzams, kā noris īpašumu konfiskācijas, turklāt bez jebkādam iespējam saņem kompensācijas. “Ieguldījumu strīdi šajā gadā, visticamāk, augs, arī Latvijā redzēsim interesantas prasības, tostarp pret Krieviju,” – paredz V. Nerets. Savukārt tos publiskos solījumus, kur dažas valstis solās konfiscēt sankcijām pakļautos Krievijas īpašumus, iegūtos līdzekļus

ieguldot Ukrainas attīstībā, vairāk būtu jāuztver kā politiska retorika, uzskata advokāts. Kāpēc? Lai to paveiktu, vismaz no juridiskā viedokļa raugoties, būtu „saules ceļš ejams”. Tas – ņemot vērā spēkā esošos līgumus un likumdošanas normas.

Lai nodomi nebūtu tikai “uz papīra”

Kur tad investori Latvijā vēlas ieguldīt? Par to plašāk pastāstīja zvērināta advokāte **Lelde Laviņa**, kas ir specializējusies tieši zaļās enerģijas jomā. Proti, pērnā gada nogalē, visticamāk, arī Ukrainas kara un enerģētika krīzes pamudināta, valdība vienojās par tiesisko regulējumu, ko investori jau šobrīd atzinuši par gana pievilcīgu – pat pievilcīgāku, nekā tas ir kaimiņvalstīs Igaunijā un Lietuvā. Viens no būtiskākajiem uzlabojumiem ir jaudas rezervēšanas maksa, kas pēc būtības ir kā rokas nauda, kas apliecina, ka uzņēmējam būs resursi, lai projektu īstenotu. Kāpēc tas bija nepieciešams? Jo uz jaudām potenciālie zaļās enerģijas attīstītāji pieteikušies jau tādā apjomā, ka, ja nu gadījumā to visu īstenotu, saražotais 2 līdz 4 reizes pārsniegtu Latvijas pašpatēriņu! Taču tā tas noteikti nebūs, jo visi projekti noteikti nerealizēsies, skaidro advokāte. Tajā pašā laikā bijuši ļoti nopietni uzņēmēji, kas, piemēram, jau nokārtoja visas formalitātes, lai pie savas ražotnes varētu izbūvēt, piemēram, saules paneļu parku, bet jaudas, kam pieteikties, vairs nebija. Līdz ar to ir šī rezervācijas maksa, ko varēs ieguldīt pieslēgumā un kas pēc būtības atstās “graudus no pelavām” jeb nopietnus projektus

no nereālām iecerēm.

Šim procesam, protams, ir arī tālāka ietekme. Tā, piemēram, būs pieprasījums pēc zemes gabala vienību maiņas gadījumā, ja projektu nevarēs realizēt tur, kur sākotnēji domāts. Tāpat varētu būtu aktuālas korekcijas tehnoloģijās, ja, piemēram, vēja parka vietā uzņēmējs redz drīzāk saules paneļus. Tāpat tur, kur tas iespējams, būt nepieciešami arī uzlabojumi likumdošanā. Piemēram, jautājumos, kas nosaka, kā noris trešo personu piekrišana situācijās, kad pieslēgums šķērso citus īpašumus. Likuma normas, skaidro L. Laviņa, jau ir, bet tās ir gana complicētas.

Vai būvniecība ir likumīga?

Ņemot vērā šo aktualitāti, iespringt vajadzēs arī pašvaldībām. Proti, tām nāksies pārskatīt savus teritorijas plānojumus, kas nereti nesakrīt ar uzņēmēju plāniem veidot vēja vai saules paneļu parkus, – uzsver zvērināts advokāts **Jorens Jaunozols**. Atsevišķos gadījumos tas gan būvvaldēm nav traucējis izsniegt atļaujas, kas radījis mērenu haosu. Var gadīties, un tā arī jau notiek, ka tiks tirgoti jau gatavi projekti.

Kas vēl būs aktuāls būvniecībā? Ir izveidojies “sastrēgums” Zemes dienestā, kur, lai veiktu kadastrālo uzmērīšanu jau uzbūvētām ēkām, ir izveidojusies rinda pat 14 mēnešu garumā. Kā to risinās? Iespējams, šo pakalpojumu nodos arī privātiem uzņēmumiem. Vai tā būs – laiks rādīs. Bet tas ir tas, ar ko jāreķinās un kas potenciāli radīs dažādas strīdus situācijas.

Turpmāk vēl.

Ārvalstu investīcijas Latvijā pēc «Lursoft» pētījuma datiem

2022. gadā uzkrātā ārvalstu ieguldījumu summa Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos sasniedza 11,49 miljardus eiro. Ārvalstu ieguldījumu apjoms Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos audzis trešo gadu pēc kārtas. Gada laikā ieguldījumu apjoms audzis par 158,17 miljoniem eiro. Teju 40% (4,56 miljardi eiro) no visiem ārvalstu ieguldījumiem, kas reģistrēti Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos, nāk no Zviedrijas, savukārt vēl 1 miljards eiro nāk no Lietuvas (8,9% no kopējā uzkrātā ārvalstu ieguldījumu apjoma Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos). Kopumā šobrīd Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos ieguldīti līdzekļi no 129 dažādām pasaules valstīm.

Lielākais Latvijas investors – Zviedrija

TOP 10 valstis ar lielāko uzkrāto ieguldījumu apjomu Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos:

Zviedrija: 4 563,37 milj. eiro
Lietuva: 1 020,24 milj. eiro
Igaunija: 884,57 milj. eiro
Vācija: 799,19 milj. eiro
Kipra: 634,39 milj. eiro
Nīderlande: 583,03 milj. eiro
Krievija: 370,82 milj. eiro

Luksemburga: 306,24 milj. eiro
Norvēģija: 304,05 milj. eiro
Dānija: 251,71 milj. eiro

Investoru lielākais pieaugums – Ogrē

Skaitliski lielākais ārvalstu kapitāla uzņēmumu skaita pieaugums pērn reģistrēts Ogres novadā, kur šādu uzņēmumu gada beigās bija par 7 vairāk nekā 2021. gadā. Tomēr, neskatoties uz šo apstākli, uzkrāto ārvalstu ieguldījumu apjoms Ogres novada uzņēmumu pamatkapitālos 2022. gadā turpinājās sarukt, rāda «Lursoft» pētījuma dati. Pērn ārvalstu ieguldījumu uzkrātā summa Ogres novadā samazinājusies par 808,6 tūkst. eiro, sarūkot līdz 25 milj. eiro. Pēc kopējā ieguldījuma apjoma Ogres novads starp visām Latvijas pašvaldībām atrodas 21. vietā. Lielu daļu, proti, 17,2 milj. eiro no kopējās summas, veido somu uzņēmuma «Fazer Bakeries Ltd.» ieguldījums SIA «Fazer Latvija» pamatkapitālā. Kopumā Somijas pārstāvji Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos šobrīd ieguldījuši nepilnus 211 milj. eiro, visvairāk – dzīvojamu un nedzīvojamu ēku būvniecības (47,4 milj. EUR), sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšanas un pārvaldīšanas (31,5

milj. EUR), kā arī finanšu tirgus vadišanas (30,1 milj. EUR) jomās.

Pašvaldības, kurās 2022. gadā, salīdzinot ar 2021. gadu, audzis uzņēmumu skaits, kuros ieguldīts ārvalstu pamatkapitāls:

Ogres novads – +7 uzņēmumi
Limbažu novads – +3 uzņēmumi
Saldus novads – +3 uzņēmumi
Ventspils – +2 uzņēmumi
Tukuma novads – +2 uzņēmumi
Kuldīgas novads – +2 uzņēmumi
Alūksnes novads – +2 uzņēmumi
Bauskas novads – +1 uzņēmums.

Apjomīgākais ieguldītājs – spānis Fernandez Murillo Jorge Santiago un SIA «Lidl Latvija»

Visaugstākais ārvalstu kapitāla īpatsvars ir Rīgā (15,72% no visiem uzņēmumiem) un Mārupes novadā (15,14%), kā arī Jūrmalā (12,89%) un Olaines novadā (11,34%). Zemākais ārvalstu kapitāla uzņēmumu īpatsvars 2022. gada izskaņā bija reģistrēts Varakļānu novadā, kur reģistrēts tikai viens uzņēmums ar ārvalstu pamatkapitālu, kā

arī Rēzeknes (1,51% no kopējā pašvaldības teritorijā reģistrēto uzņēmumu skaita) un Preiļu (1,52%) novados.

Salīdzinot ar 2021. gadu, pērn uzkrāto ārvalstu ieguldījumu apjoms audzis 13 pašvaldībās, bet divās saglabāties nemainīgs. Straujākais pieaugums pagājušajā gadā reģistrēts Siguldas novadā, kur ārvalstu uzkrātie ieguldījumi uzņēmumu pamatkapitālos palielinājās par 65,03 milj. eiro, kopējai uzkrātajai ieguldījumu summai gada laikā palielinoties teju četras reizes. Iemesls šādam straujam pieaugumam ir Siguldā reģistrētā SIA «Alrojo Holding» pamatkapitāla palielināšana no 10 000 līdz 64,64 milj. eiro. Telekomunikāciju jomā strādājošā uzņēmuma vienīgais kapitāldaļu turētājs ir Fernandez Murillo Jorge Santiago no Spānijas. «Lursoft» izpētījis, ka tas arī ir apjomīgākais ārvalstu ieguldījums kādā no Latvijas uzņēmumu pamatkapitāliem 2022. gadā. Otrs lielākais ieguldījums aizvadītajā gadā bijis SIA «Lidl Latvija» pamatkapitāla palielināšana par 64 milj. EUR. Sākotnēji 2016.gadā SIA «Lidl Latvija» tika reģistrēts ar 500 000 eiro pamatkapitālu, taču, pastāvīgi to palielinot, šobrīd mazumtirgotāja pamatkapitāls sasniedzis jau 365,50 milj. eiro.

Otrs straujākais uzkrāto ārvalstu

ieguldījumu apjoma pieaugums 2022. gadā reģistrēts Madonas novadā, kur tas gada laikā pieaudzis no 8,64 milj. EUR līdz 14,12 milj. EUR, kas ir kāpums par 63,37%. Lursoft dati rāda, ka iemesls tik straujam kāpumam ir SIA «Silvestica 2 Green Forest Latvia» pamatkapitāla palielināšana no 3 000 EUR līdz 9,54 milj. eiro. 2021. gadā reģistrētais uzņēmums pieder zviedru «Silvestica 2 Green Forest Sverige AB».

Valstis, kuru uzkrātais ārvalstu ieguldījumu apjoms Latvijas uzņēmumu pamatkapitālos 2022. gadā audzis visvairāk:

Igaunija +82,06 milj. eiro;
Spānija +64,58 milj. eiro;
Vācija +61,13 milj. eiro;
Lietuva +35,82 milj. eiro;
Izraēla +26,13 milj. eiro;
Nīderlande +17,66 milj. eiro;
Armēnija +12,75 milj. eiro;
Turcija +10,40 milj. eiro;
Amerikas Savienotās Valstis +9,24 milj. eiro;
Kazahstāna +8,31 milj. eiro.